

vi mänskör

Nr 6 1987
Pris: 20 kr
(befriad från moms)

TROSANS
BARNDOM

BILD: INGELA LUNDHOLM

FRÅN
NAKET
TILL
TRIKÅ

AV INGELA BJÖRK

Kvinnans historia, och även den kvinnliga klädedräktens historia, har som bekant i stor utsträckning skrivits av män. Därför handlar dräktens historia mest om de yttre plaggen, medan underkläderna förbigås med tystnad.

Och det beror inte på att deras historia förlorar sig i ett avlägset dunkel: underbyxorna till exempel är ett plagg som inte förekommit i Sverige i mer än omkring 100 år! ➤

Levi Johansson från Frostviken i Jämtland har berättat sina barndomsminnen från 1880-talet i en skrift som utkom 1927. Han skriver så här om kvinnorna i Frostviken:

”Ännu i mitt minne hade kvinnorna inga byxor på sig vare sig vinter eller sommar. Anordningen var i flera hänseenden bekväm. Jag minns en gammal gumma, som ogenerat ställde sig med sin lilla konst mitt på gården.

Hade hon haft en liten gummage, skulle ingen kunna märka vad hon hade för sig, men nu måste hon hålla ifrån kjolen en smula, och det förrådde henne.

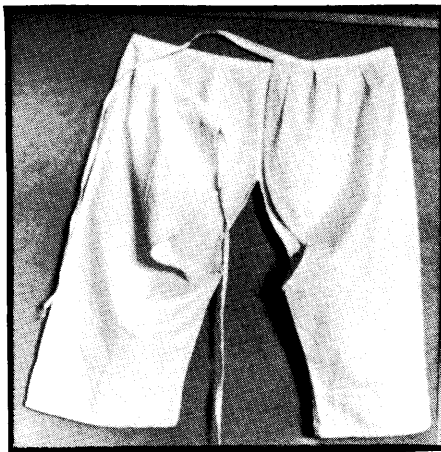
Efteråt tryckte hon in kläderna i bengrenen och torkade sig ren, vilket hade till följd, att det luktade starkt av gammal urin om henne.

Litet kallt blev det nog om stjärten vintertid, men då sprang man bara in i stugan, lyfte på kjolen bak och värmdes sig framför den ständigt flammande brasan, vilket jag som liten med egna ögon sett”.

Den Svenska Underbyxans Historia är ännu inte skriven i sin helhet. Men en början har gjorts.

Det är Alva Joost-Davidson från Ljungsbro, som skrivit om damunderbyxorna i en uppsats i ämnet etnologi. Alva arbetar inom sjukvården, men har tidigare varit sömmerska och har dessutom gått på kurs för den danske kulturhistorikern Broby-Johansen (som skrivit bla Kropp och kläder).

Hon har därför länge varit intresserad av kläder, och vad de kan berätta.

Den öppna byxan var vanlig åren 1880-1910. Den är hemsydd av oblekt tuskaft i bomull. Man knyter den fram och lägger den omlott bak.

Just den här byxan har tillhört en lantbrukarhustru i småland. Ägaren kunde behålla den på även när hon satt på dasset.

Den slutna byxan med lucka baktill kallades ”lämmabyxa”.

Denna byxa dateras från cirka 1910. Den är tillverkad av vitt tuskaft i linne med knappar av ben och pärlemor. Byxan knäpps i midjan mitt bak, luckan tvärs över knäpps uppåt och det är sprund i båda sidorna nedåt.

Alva har dessutom ett personligt barnomsminne som hänger ihop just med underbyxor:

— Jag minns när jag plockade halon med min mormor år 1935. Hon hade långa kjolar, ner till fotknölna. Plötsligt hörde jag ett skvalande, och när jag tittade dit såg jag mormor lite hemlighetsfullt mot mig.

— När det hände var jag inte säker på om jag fattat rätt: kissade mormor verkligen där på stället, stående rätt upp?

Idag tror jag förklaringen var att hon bar den gamla sortens underbyxor, som var öppna i grenen. Säkert kan jag aldrig få veta det, för man fick ju aldrig se kvinnornas underbyxor på den tiden, inte ens när de tvättats.

De hängdes till tork under lakan, för att inte synas och väcka anstöt!

Alva Joost-Davidson har letat i etnologisk litteratur, i tidningar, postorderkataloger och modeskrifter för att hitta material om underbyxornas historia. Men det har varit svårt — det finns inte mycket skrivet om just det plagget.

VARDAGLIGT OCH TABU

”På den tiden hade inte allmogens kvinnor underbyxor”, det är i regel allt som sägs i de böcker som behandlar klädedräktens historia. När och hur underbyxorna kom in, hur de såg ut, hur de uppfattades — det finns det mycket få uppgifter om. Ämnet är kanske på en gång för enkelt och vardagligt, och samtidigt för intressant och tabubelagt, tror Alva.

Underbyxorna är i varje fall ett senkommet plagg i den svenska kulturen, det är alla källor eniga om. Kvinnorna hade i stället flera underkjolar, vadde- eller av skinn. Skinnkjolarna,

som är kända sedan medeltiden, var sydda med ett liv av tyg och en kjol av skinn med pälsen inåt. Kjolen var varm och vindtät, men vägde förstås flera kilo.

Ute i Europa nämns underbyxor för första gången på 1500-talet. Då bars knälånga underbyxor av siden, linne eller sammet av kurtisanerna i Italien. Byxorna fick därmed en prägel av oanständighet, och fördömdes av kyrkan.

SLUTNA I GRENEN — LÄTTSINNIGHET

Under de närmaste århundradena förekommer underbyxorna bara sporadiskt omnämnda i litteraturen. Kurfurstinnan Liselotte av Pfalz bar "ullna byxor" på 1600-talet, och tjänstestygarna i Amsterdam sägs ha tagit på sig byxor när de skulle putsa fönster (för att undvika insyn underifrån, kan man tänka sig).

På 1800-talet fick underbyxorna dock ett senkommet genombrott, hjälpta på traven av två helt olika företeelser. Den ena var krinolin, den jättestora kjolen som hölls ut av en konstruktion av valben eller ståltråd.

Den här "ståltrådsburen" kunde lätt vipa upp om bärarinnan satte sig oförsiktigt eller böjde sig fram för mycket, och blottade då olämpligt mycket av kroppen. Lösningen blev långa benkläder av bomull, de som under den viktorianska tiden i England kallades "de onämnbare".

Den andra puffen för underbyxorna kom från cancan-dansöerna, som sparkade så högt med benen att de inte kunde få vara nakna under kjolarna. Polisen tillsatte till och med en speciell "underbyx-inspektör", som fick besöka föreställningarna och kontrollera att inget fusk förekom. I mångas ögon förstärkte detta förstås kopplingen mellan underbyxor och lättsinnighet. Paradoxalt nog verkade det vara

Benkläderna var vanliga åren 1900-1920.

De är gjorda av blekt kyprat bomullstyg med handsydda trådknappar och virkad spets.

Det är sprund i sidorna med knappar, knapphål i linningen för livstycket och grenkil.

Vid toalettbesök knäppte man upp benkläderna i sidorna.

främst de underbyxor som var slutna i grenen, som ansågs opassande.

— År 1953 sa en äldre sömmerska i Linköping till mig att "det var bara horor som använde slutna byxor när jag var ung", berättar Alva Joost-Davidson.

Kanske de slutna underbyxorna utgjorde en särskild eggelse för männen i en tid då anständiga kvinnor gick byxlösa eller med byxor öppna i grenen, genom att de på en prostituerad signalerade en oåtkomlighet som bara var låtsad?

De första underbyxorna i Sverige var hur som helst av den öppna typen. Det var långa byxor som skulle rymma särken, och där grenen hängde halvvägs nere vid knäna. Byxorna hade i linningen långa band, som knöts om midjan.

De "öppna" byxor förekom på landet långt in på 1940-talet. Men bland

"Lämmabyxan" slutar nedanför knäna och luckan knäpptes upp när behoven trängde på.

Så här beskriver Carl von Linné år 1734 ett kvinnoplagg som användes i Dalarna, före underbyxornas tid:

"Magda, skimpa eller fittlapp är ett slags klädnad, som kvinnfolk bruka inpå kroppen i stället för särk; omkring bröstet är den lik ett livstycke, kan snöras åt under pattarna, som hänga utöver.

Öppningen går neder över navlan, nästan intill "loca sacra" (= de heliga ställena). Där livet slutas bliver han vider som en kjortel.

Hel och hållen är han av fårskinn, innantill luden utantill vit, räcker till skon".

borgerskapets damer började "slutna" byxor slå igenom vid sekelskiftet. De hade knappar i sidorna, men knäpptes också fast på livstyckets knappar — små platta, hårda knappar som kvinnorna själva tillverkade genom att tråd lindades till en ring och sedan träsades över. Det gällde att inte snabbt bli kissnödig, när man först måste få upp så många av dessa små, motspänstiga knappar innan det kunde bli dags...

En lättnad blev det när gummiresårerna så småningom slog igenom. Den kom efter första världskriget, men var

i början inte av särskilt pålitlig kvalitet: ibland gick resåren av, byxorna halkade ner och pinsamma situationer uppstod. Men när de nya materialen kommit på 30- och 40-talen — charmeuse, andra sorters konstsilke och ribbad tri-kå — hade resåren förbättrats, och underbyxorna blivit ett praktiskt och bekvämt plagg till slut.

"De mjuka, elastiska och lättvättade tygerna, symaskinen och gummiresåren är av största betydelse för den kulturprodukt som damunderbyxorna utgör", skriver Alva Joost-Davidson. □

BILD: TWILFIT

Bodil Österlund död

Mitt i pressläggningen av detta nummer får vi veta att Bodil Österlund är död. Hon avled den 14 november, 36 år gammal.

Bodil kom med i SKV i mitten av 70-talet, och jobbade förutom med Vi människor också med internationellt solidaritetsarbete.

1979 var hon med och startade OMA-gruppen, ett av SKV:s stora SIDA-stödda kvinnoprojekt. OMA-gruppen samlar pengar för att i samarbete med Angolas kvinnoförbund OMA utrusta systugor och bascentra för de angolanska kvinnorna.

Bodil Österlund

takter med SIDA och Vietnams kvinnoförbund, inköp och transporter av utrustningen, och skulle i höst göra inköpen till fem kliniker till. För tre år sedan reste vi tillsammans till Vietnam för att utvärdera vårt arbete och planera dess fortsättning.

Vi sörjer förlusten av både en vän och en kunnig, iderik och envis kamrat i kvinnokampen.

LOTTA SCHÜLLERQVIST

Bodil och jag arbetade tillsammans på Vi människor från hösten 1976 till årsskiftet 1979/80. Efteråt tycks tiden mycket längre: den var så intensiv och är så full av minnen. Nästan allt skilde oss åt: ålder och bakgrund, erfarenheter och temperament, livshållning och levnadssätt. Nästan allt, men inte allt. Gemensamt fanns en livskänsla pendlande mellan svart och vitt. Hårt arbete och envishet att fortsätta svetsades oss samman. Ur detta växte en djup vänskap, som bara fördjupades sedan Bodil 1980 flyttat till Danmark.

Allt dett präglade också arbetet: varje nummer och varje ämne korsförhördes av våra olikheter men fick oftast ett gemensamt uttryck genom den känsla vi delade.

Bodils synligaste insats i Vi människor var hennes värnande om bilden och formen, inte som "illustration" och "layout" utan i sin egen rätt. Något som tillförde innehållet och tidningen något eget. När hon efter Vi människor fortsatte med bild och form tog hon kvinnosolidariteten med sig in i sin nya, mansdominerade värld.

Bodil hade en nästan ofattbar förmåga att knyta kontakter och skapa relationer. Idag, när vi som sörjer henne möter varandra, börjar vi förstå hur stor hennes krets av vänner och arbets-

kamrater var: kvinnor och män, i Sverige och i Danmark. På Vi människor tog hon till vara den förmågan på ett mycket handfast vis: genom att göra ett stort osynligt arbete för tidningens marknadsföring och spridning.

Synligt och osynligt arbete i all ära: det viktigaste var hennes närvaro. Allt Bodil gjorde präglades och genomsyrades av hennes väsen: hennes sexualitet och skaparkraft, hennes envetenhet och generositet, hennes intensiva livsglädje och bräddjupa mörker.

Den första Vi människor Bodil arbetade med var nummer 5/6 1976: "Kvinnor kring 30. De många kravens och möjligheternas tid". Då var hon själv bara 25. När hon gick bort stod hon just där: i korstrycket mellan de många kraven och möjligheterna.

De sista åren gav hon det ena exemplet efter det andra på sina stora möjligheter. Hennes nummer av Fotografiskt album med erotiska bilder. Boken "Nora — ett dockhem genom åren". Skapandet av Billedhuset i Köpenhamn. Det egna förlaget Lucida för utgivning av kvalificerad fotolitteratur. Förutom alla artiklar, intervjuer, recensioner, alla påbörjade projekt med omisskännlig bodilsk särprägel.

Men att flytta till ett nytt land, att bygga upp nya förhållanden, att bli mor till en liten dansk dreng, att överleva på frilansares osäkra villkor ställde också stora krav. Fast allra störst var kraven från henne själv. Spänningen mellan kraven och möjligheterna blev till slut en alltför stor sprängkraft.

Bodil. Sedan din död för två veckor sedan har medvetenheten om hur oersättliga och sårbara människor är börjat förändra mitt liv.

Bodil — närvarande!

LOUISE WALDÉN

När Bodil 1980 flyttade till Danmark tog hon med sig en av sina arbetsuppgifter för SKV: administrationen av Vietnamprojektet. Hon svarade för kon-

BILD: INGELA LUNDHOLM

Ja, ja, vi vet att detta nummer av Vi Mänskor är på tok för magert.

Men pengarna för detta år har tagit slut och då hade vi inget annat val. Ett extra tunt sista nummer 1987 är ett villkor för att vi till nästa år ska kunna komma tillbaka desto tjockare.

Tidningar av vår storlek har alltid bäst ekonomi på våren. Eller kanske mindre dålig är bättre ord. Till den åttonde mars nästa år kommer vi ut med ett stort dubbelnummer om pigor. Vi har hälsat på pigor både från igår och av idag.

Men för dagen erbjuder vi en spännande tur genom trosans historia.

Du får också möta Julieta Sison, motståndskämpe från Filippinerna. Vi Mänskor träffade henne när hon besökte Sverige.

Och Du, tänk på Vi Mänskors stödfond, PG 9024-1. Eller varför inte ge bort oss till någon Du tycker om.

Vi ses 1988.

VI MÄNSKOR utges av Svenska Kvinnors Vänsterförbund. Nr 6 1987. **POSTADRESS:** Barnängsgatan 23, 116 41 Stockholm tel: 08-40 90 65. **ANSVARIG UTGIVARE:** Lotta Schüllerqvist. **REDAKTIONSSEKRETERARE:** Ingela Lundholm **PRENUMERATION:** 100 kr. Stödprenumeration 150 kr. Gåvoprenumeration 85 kr. **POSTGIRO:** 90 24-1. **VI MÄNSKOR** utkommer med 6 nr/år. **REDAKTIONSKOMMITTÉ:** Leonor Camauer, Eva Ekelöf, Mekki Karlsson, Ingela Lundholm, Stephanie Melander, Lotta Schüllerqvist, Helene Thornblad. Redaktionen ansvarar endast för beställt material. **TRYCK:** Tryckeri AB Federativ, Stockholm 1987. **SÄTTNING:** ordgruppen, Stockholm och Ambrosia Fotosättning, Göteborg. **OMSLAGSBILD:** Twilfit **BAKSIDA:** Ingela Lundholm

”Här är det. U 21, U 23, precis här emellan är U 22.”
”Här är ingen sten och inga blom-
mor?”

Nej, då måste vi få i uppdrag av någon anhörig om skötsel som denne bekostar.”

”Jaha ... det är mycket vackert här. De flesta alltså ... Jag ska ta kontakt med min far och så får vi se om vi kan göra något”.

”Ja, sen kan du bara höra av dig till mig, så hjälper vi dig!”

”Tack ska du ha då. Tack för hjälpen!”

”Det var inget besvär. hej då!”

När han har kommit en bit på väg kommer tårarna. De går inte att hejda och jag är helt oförberedd. Sakta rinner de nerför mina kinder. Här står jag till slut vid min farmors och farfars grav. Jag har funnit den. En gräsplätt, kanske 40 × 40 cm, utan sten, utan blommor. Bara ett kort i kyrkogårdsnämndens kartotek. Platsen skuggas av hundraåriga tallar och björkar och många av gravarna pryds av klarröda begonior.

Det är längesedan jag första gången funderade på att söka efter gravplatsen, kanske 20 år sedan, men då jag varit på besök eller genomresa har tiden alltid varit för

BILD: STEPHANIA MELANDER

knapp. Jag har haft för bråttom. Så har jag väl också tagit hänsyn till mitt resällskap som inte tyckt det varit lika viktigt som jag. Nu är jag här ensam och kunde då besluta att äntligen leta efter de rester som finns kvar av mitt ursprung i Jämtland. Farmors och farfars grav skulle bli mitt första mål. Det är 28 år sedan farmor gick ur tiden och 11 månader senare dog även farfar.

Så längesedan!

Jag hade väntat att känna glädje över att finna deras grav, att kunna få pyssla om den och pryda den, men att jag också skulle uppfyllas av deras närhet så levande och påtaglig, att minnena skulle väcka så enormt starka känslor till liv så att jag började gråta hade jag inte väntat.

Jag blir stående kvar länge och gråten vill inte sina. Den ena bilden efter den andra passerar revy inom mig.

En liten flicka promenerar på trottoaren. I handen har hon en röd ballong i ett snöre. Den hoppar och studsar efter henne. Hon leker att det är hennes hund. "Kom nu vovven, sååja, gå fint nu!"

Flickan är jag själv på sommarvistelse hos farmor och farfar. Jag var 4 år då, kanske 5. Det fanns en

lekpark strax intill dit farmor följde mig. En lekfröken hette Eva, tror jag. Farmor lärde mig att koka kaffe och farfar och jag stred sen om vem som skulle göra det. Vi höll i kaffepannan i varsin ände och drog.

Nu ser jag farfar, hur han promenerar nedför gatan. Han är stor och tjock, har stor hatt och käpp. Käppen följer stegen rytmiskt. Varannan takt stöder han den i trottoaren, varannan slänger han den galant upp i vinkel med kroppen. Det ser förnämt ut. Farmor hade också käpp, men hon däremot använde den för att hon var stel i sin ena höft och kanske också sitt ena ben. Hon var lång och smal och hade långa tuttar. Det förundrade mig mycket. Mammans var ju stora och runda. Förunderligt är också min undran över en liten kaffekanna i orange trä, 7-8 cm hög. Den hade en lång spricka, men om man hällde vatten i den och lät den stå så ett tag försvann sprickan. Jag kunde inte förstå varför, bara konstatera att det hände.

Jag ler fast tårarna fortfarande rinner.

Farfar hade bil, en T Ford kanske, som vi gjorde utflykter med. En gång var vi hos släkt eller vänner där det fanns ett piano. Jag ser framför mig ett fint rum, ett dukat kaffebord med människor runt om. Jag står bredvid pianot och sjunger "Sov du lilla videung" och gör rörelser till. Nån tant ackompanjerar. Belåtna leenden sprider sig i deras ansikten. "Så duktig hon är, lillstorsa!"

Ja, farmor tyckte att jag var duktig och lärde mig massor. Så duktig att hon föreslog att jag skulle börja tidigare i skolan. Jag kunde ju både läsa och skriva.

Hon var folkskolelärarinna. Trots en fattig uppväxt hade hon tack vare prästen i församlingen som ansåg henne intelligent, fått möjlighet att studera.

1904 var hon färdig med sin examen. Fotografiet på hennes avgångsklass hänger på hedersplats i mitt hem numera. Hon var en av de lärare/lärarinnor som reste runt i de mest avlägsna byarna några veckor i taget och undervisade barnen där. Sin bildning förmedlade hon så att jag t ex växte upp med människor som alltid läste böcker. Hon visade oss vägen till många läsupplevelser, såväl dikt som prosa. Mamma fick snart ett nära och förtroligt förhållande till henne. Hon hade gått i skolan t o m realen och också hunnit läsa mycket. De hade mycket stor glädje av varandra. Otaliga är de dikter och sånger som jag lärt från farmor genom mamma.

Jag var 12 år då farmor gick bort men hann ändå bli mycket fäst vid henne och hon är en av de människor som kom att betyda mycket för hur jag själv utvecklats.

Var det därför jag rördes så där på kyrkogården? Levde farmor så starkt inom mig? Var det så, så var det en befriande, förklarande gråt. Jag hade saknat min farmor mycket fast jag inte hade förstått det. Nu hade jag funnit henne. Nu skulle vi kunna vara tillsammans igen. Mitt nästa steg skulle bli att kontakta församlingen där hon föddes, kanske leta efter släkt som ännu finns i livet.

Med dröjande, men lätta steg, går jag därifrån. Några kvarter bort finns en blomsterhandel. Jag köper en bukkett lila ljung i kruka och en rosa-röd Sonja-ros.

Den klara höstluften fyller mina lungor, himlen är ljusblå med ett glest bomullstäck över sig. Beslutsamt går jag tillbaka till graven och placerar varsamt blommorna där.

"Jag kommer snart tillbaka."

□

EVA DANIELSSON

Pigor

Svenska unga flickor anses renliga, ordentliga och duktiga på att arbeta. Därför är idag unga svenskor eftertraktade pigor i flera länder.

På 30-talet reste flickor från landet in till staden för att ta plats som hembiträde.

80-talets flickor åker utomlands i tusentals varje år för att tjäna sitt uppehälle som aupair. Vi Mänsskor har besökt den svenska aupair-staden framför andra, London.

I nästa nummer av Vi Mänsskor får du träffa både pigor från igår och av idag. Cecilia Andersson på bilden bredvid är en av dem.

Det finns säkert en hel del som skiljer de gamla pigorna från de nya. Men ändå finns det mycket gemensamt.

Och kanske är det så att pigan är på väg tillbaka även inom sveriges gränser efter många års tynande tillvaro hos diamantgnistrande gamla tanter.

Lagom till den 8:e mars 1988 får du pigornas eget specialnummer i din hand.

Prenumerera på Vi Mänsskor.

HJÄRNTVÄTT

Sven Grassman har föreläst på journalisthögskolan i Stockholm.

Ämnet var: Varför är svensk ekonomi-journalistik så dålig?

Sven Grassman är fil dr och forskare vid Stockholms universitet. För dagen presenterade han sig dock endast som nationalekonom. Grassman började med att berätta om hur fullständigt felaktig verklighetsbeskrivningen av den svenska ekonomin varit i massmedierna.

— En tioårig hjärntvätt har förekommit i tidningar och på TV. Svenska folket har nästan dagligen matats med missvisande kurvor och ibland helt felaktiga siffror.

Bakom vedertagna uppfattningar har legat starka konservativa krafter som velat bevisa den falska ekonomiska kris vi har haft.

— Den intellektuella statskuppen kallar Grassman det för och berättar hur reallönerna har sänkts i takt med att omsättningen på börsen har ökat.

Nyfattigdom och nyrikedom är vad vi har hamnat i nu.

Nyrikedom för ett till antalet krympande men penningstyrkemässigt ökande fåtal. En nyrikedom bekostad av flertalet snälla, lydiga svenskar som i tio års tid har gjort som Fälldin och Feldt och massmedia har sagt: dragit in på konsumtionen och sparat sina korvören.

— Börsen har gått upp med 700% på sex år samtidigt som nyfattigdomen sprider sig över landet. Skolmåltiderna blir sämre och den offentliga sektorn drabbas av åtstramningar.

Under dessa tio år som svensk ekonomi har undergrävs så har medvetna omfördelningar av de ekonomiska tillgångarna gjorts, förklarar Grassman.

Från reallöner till vinster.

Från offentligt till privat.

Från kvinnligt till manligt.

Från kultur till business.

Sven Grassman har kämpat i stort sett ensam mot den finansiella herrklubb som han själv var medlem av för tio år sedan.

— Äntligen börjar människor vakna och få upp ögonen för hur grundlurade de har varit säger Grassman mot slutet av föreläsningen.

— Och trycket kommer underifrån. Inte från studerande och intellektuella. Grassman betonar också flera gånger kvinnornas och kvinnorörelsernas betydelse i den kommande kampen att ställa svensk ekonomi på rätt köl.

Grassman avslutade sin föreläsning genom att läsa en ekonomisk dikt ur sin senaste bok "Till en kvinnlig vikarie". En bok om nyrikedom och nyfattigdom skriven så att nationalekonomi blir begripligt även för kvinnliga vikarier. □

SOFI PIEHL

CORY

folkets
nya
härskare

Corazon Aquino är kvinnan som lyckades få det filippinska folket med sig i ett dramatiskt men oblodigt val, där hon till sist besegrade den tidigare diktatorn Ferdinand Marcos.

Julieta Sison är motståndskämpen som inte tänker låta sig nöjas med maktskiftet. Hon varnar för att det kan bli revolution om inte den nya regeringen ställer sig på folkets sida.

Under ett besök i Sverige gav Julieta Sison sin syn på situationen i Filippinerna, och på landets nya president.

BILD: SVENSK-FILIPPINSKA FÖRENINGEN

Massmedia har ett starkt behov av att förenkla det som händer. Finns det ett problem, ett krig eller konflikt, så ska den gå att lösa. Och sedan ska allt bli bra. Ju längre bort konflikten finns, ju enklare måste den vara för att människor ska förmås att engagera sig i den.

Filippinerna ligger väldigt långt bort. Inte särskilt många svenskar har varit där. Ändå har det skrivits mycket om just Filippinerna under de senaste åren. En förklaring kan vara att det finns en saga att berätta om det som hänt där.

Det fanns en gång en ond härskare som förtryckte folket och tog deras pengar. Folkets hat växte sig starkare och kulmen nåddes när hans främsta motståndare mördades. Men så reste sig den mördades änka och krävde hämnd. Hon ställde upp i ett val och fick alla med sig. Den onde härskaren störtades och en god kvinna kom i hans ställe.

Härskaren i den här sagan är förstas Ferdinand Marcos, hans motståndare Benigno Aquino och änkan Corazon Aquino.

Men som alltid är verkligheten mer komplicerad, och människor är aldrig bara goda eller onda.

Julieta Sison

Förra året besöktes Sverige av det filippinska paret José Maria Sison och hans hustru Julieta. José Maria är mest känd för att ha varit med och grundat det filippinska kommunistpartiet. Han satt flera år i fängelse, men deltar nu åter aktivt i den politiska debatten.

Julieta Sison kom mycket i skymundan av sin make. Ändå har hon idag ett större politiskt inflytande. José Maria har lämnat partipolitiken, medans hon valts in i ledningsgruppen för Parti ng Bayan — ett nybildat parti som växer snabbt, och som håller på

att bli en faktor att räkna med i Filippinerna.

Det här är den enda intervjun som Julieta gav under sitt besök i Sverige. Den kom mycket att handla om Corazon Aquino, men också om kvinn rörelsen i Filippinerna.

Fortfarande är situationen i Filippinerna allt annat än stabil. En nystartad organisation för mänskliga rättigheter har tagit fram statistik som visar att terrorn ökade med 200 procent på landsbygden månaderna efter makt-skiftet. Det anses bero på att militären lämnade Manila och begav sig ut på landsbygden där det skedde många sammandrabbningar mellan gerilla och militär.

Ett försök till militärkupp som nyligen slogs ner i Manila är bara ett exempel på vad som lurar i kulisserna.

KVINNA AV FOLKET

— MYT

En av Corys svagheter är att hon i väldigt liten grad har möjlighet att påverka militären.

— Det är tradition att hustrun till en stor ledare som mördas själv kommer till makten. Corazon Aquino betraktas som sin döde makes alter ego, säger Julieta och nämner andra exempel på samma företeelse: Evita Peron och Indira Gandhi.

Hon anser att folket i Filippinerna lurats att följa en bild, något som egentligen är tomt och innehållslöst. När de inser detta kommer de att reagera och göra uppror.

I de filippinska tidningarna beskrivs Corazon Aquino — med smeknamnet Cory — som en enkel kvinna av folket. Från att ha varit en vanlig hemmafru gick hon raka vägen och blev president.

I själva verket tillhör hon familjen Conjuanco, en mycket rik och inflytelserik familj som i generationer kontrollerat byråkratin, bankväsendet och handeln i Filippinerna.

— Vi har fått en ny regentfamilj som styr, och nu börjar det systematiska överförandet av ägande på dem. Den privatisering, som inleddes för att tillföra kapital till stadskassan, handlar mycket om att sälja ut mark och egendom till billiga priser åt familjen Conjuanco.

Julieta tycker inte att det är konstigt att Cory gör så här. Det är hon helt enkelt tvungen till.

— Hon måste ju hjälpa dem som fört henne till makten. Om hon stöter sig med de egna kanske de sviker hen-

ne. Och kom ihåg att hennes ställning fortfarande är mycket osäker.

— Cory borde vända sig till folket för stöd. Det var ju de som hjälpte henne till makten, säger Julieta.

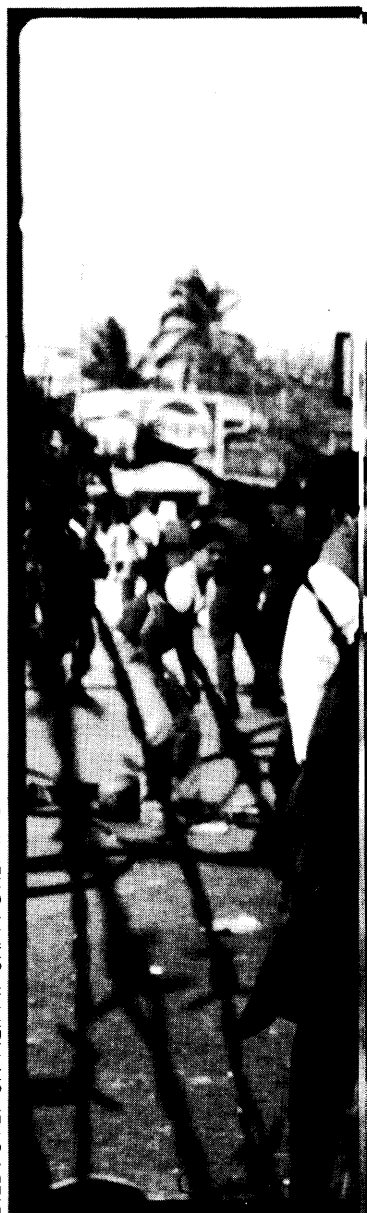
Med detta menar hon att Cory också borde erkänna gerillan — New Peoples Army — som den armé som folket sänt ut för att försvara sig. Idag har Cory i stället i allt tydligare ordalag förklarat att militären måste bekämpa kommunismen genom att slå mot gerillan.

ENKLA BONDPOJKAR

Men är det inte risk att det blir militärkupp om Cory går ut och stöder gerillan?

— Det är klart att hon hela tiden måste balansera så att det inte utbryter ett uppror mot henne. Men det finns mycket hon skulle kunna göra. De flesta militärer är enkla bondpojkar. Hon skulle kunna gå ut och undervisa dem i demokrati.

BILD: SVENSK-FILIPPINSKA FÖRENINGEN

— Cory måste inse vad problemen i landet beror på. Jordägarna utövar ett förtryck som drabbar de fattiga. Därför behövs det en ordentlig jordreform. Och så länge missförhållandena fortsätter, och så länge terrorn pågår, kommer inte gerillan att lägga ner sina vapen.

Trots sin bräckliga framtoning är Julieta en driven agitator, och hon har välformulerade svar på varje fråga som rör politik och förhållandena i Filippinerna. Men när hon får frågor om sitt liv och sin person blir hon osäker och generad. Kanske förväntas hon som revolutionär inte ha något privatliv. Förmodligen har hon också varit med om mycket som hon inte vill berätta om.

Hon är välutbildad och hör till medelklassen — fadern var rektor. Men det är motståndsrörelsen som format henne och gjort henne till den hon är idag.

— Att kvinnor började engagera sig i politiken i Filippinerna det är helt och hållet motståndsrörelsens förtjänst, slår Julieta fast. På 60-talet behövde vi alla krafter som stod till buds, och det blev naturligt att även kvinnorna deltog.

Inom motståndsrörelsen har man ända från början rest ut i byarna på landet och organiserat bönder. Detta gjorde även Julieta under många år. Det var ett svårt och ofta riskabelt arbete, som ledde till att hon arresterades och hamnade i fängelse. Det finns de som säger att hon torterades, och att hon till och med födde barn i fängelse.

Men sådant talar hon ogärna själv om.

Julietas engagemang väcktes alltså tidigt. För andra ur hennes klass tog det betydligt längre tid.

— Att även medelklasskvinnor började engagera sig, det var egentligen något nytt under anti-Marcosrörelsens sista år. Det har varit en väldig tillgång för oss. En polis tänker sig för två

gångar innan han ger sig på en medelklasskvinna. Att använda våld mot henne vore under hans värdighet. Men dessa kvinnors närvaro kan också vara ett skydd för andra deltagare.

Att medelklassen vaknade hade annars främst ekonomiska skäl, tror Julieta.

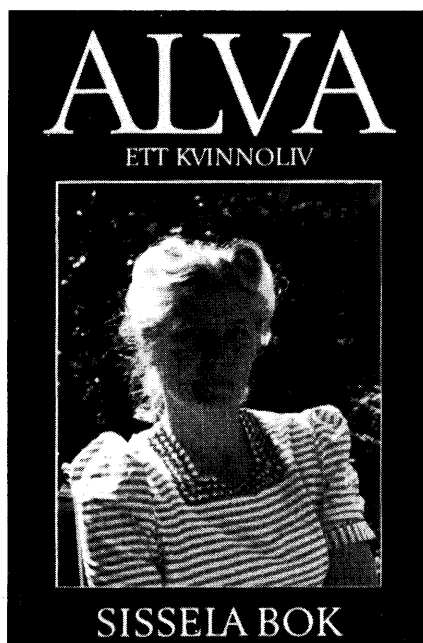
— Under Marcostiden skedde en successiv försämring av medelklassens villkor, samtidigt som en liten krets ökade på sina tillgångar. Detta bidrog säkert till att många i medelklassen tog avstånd från Marcos.

Sådan var situationen när Corazon Aquino ställde sig på podiet och talade. Ännu kan man säga att hon har majoriteten av befolkningen med sig. Men Julieta tror att hon kan få det betydligt svårare med tiden, om inte situationen förändras radikalt.

Fortfarande är fattigdomen lika stor som tidigare, och striderna på landsbygden fortsätter med många oskyldiga offer. □

ANNA LODENIUS — WIKSTRÖM

Alva som en vän för livet — den nya tidens moder

böcker

ALVA ett kvinnoliv
av Sissela Bok
Bonniers

Till dottern Sissela anförtror Alva Myrdal en gång i ett brev 1959 att hon inte behövde skriva sina egna memoarer eftersom Simone de Beauvoirs memoarer så i detalj var en beskrivning av hennes egna upplevelser.

Visserligen upptäckte hon efter att ha läst mer av de Beauvoir, stora olikheter, men skrev ändå aldrig om sig själv i memoarform. Dottern tror att det främst berodde på att Alva Myrdal aldrig ville förhäva sig eller göra sig märkvärdig.

Första platsen hade hon vikt för andra.

Boken om Alva är lätt och givande att läsa. Hennes öde till-

tar oss. Den brådmogna, inåtvända flickan som bryter upp från en familj där slitningarna och olikheterna mellan föräldrarna förhindrar någon varaktig harmoni.

Flickan som följer sin älskade glömsk av de vardagliga plikterna. En flicka med lidelse för kunskap, skönhet och godhet.

Uppriktigt beskrivs också i boken hur det är att vara barn till denna kända, intellektuella, ständigt arbetande och idésprutande kvinna. Det är att leva i spännvidden mellan att vara övergiven och glömd till att bli rikt stimulerad.

Sissela har till skillnad från

sin bror Jan funnit sig i "det glömda barnets" roll och förefaller idag inte känna någon bitterhet över Alvas oförmåga till moderlig omvårdnad.

Tvärtom är boken på ett intressant sätt en uppgörelse med traditionellt moderskap. Alva Myrdal hade annorlunda, radikala och mycket bestämda idéer om barnuppfostran, kvinnors yrkesliv, familjeplanering och bostadsfrågor.

Hennes tankar om storbarnkammare och kollektivhus torde alla känna till. För dessa idéer hade hon åhörare i kvinnoorganisationer och på socialpedagogiska institutet där hon var rektor.

Sitt eget liv levde hon emellertid förvånansvärt traditionellt, i villa hemma och utomlands och med barnjungfru. Moderskapet överlät hon delvis åt en annan kvinna men behöll själv den intellektuella kontakten med sina barn. Även med denna kontakt blev det si och så eftersom yrkesarbetet alltid kom i första rummet och barnen i andra.

Denna andrahandsplacering gjordes dock aldrig utan samvetsqual och självförebåelser så länge barnen var små. Hon gav heller aldrig upp idén, vare sig teoretiskt eller praktiskt, om kvinnans möjlighet att förena yrkesliv och barn.

* * *

För läsaren framträder Alva Myrdal som en ny tids moder. Med ett mindre fördömande omgivande samhälle och med en make som åtminstone delat hennes vanda inför att ha satt barn till världen utan att själv vara den som stod för den närmaste omsorgen, skulle detta rentav vara ett moderskap så gott som något.

Att i sin mor ha fått en vän för livet, som Sissela Bok säger, bryter med vår traditionella bild av ett mor-dotterförhållande

och påminner mer om den relation en far tillåts ha med sina barn. När ska vi någonsin hjälpa kvinnan att gå ur det förgivettagna?

Om moderskapet ställs i blixtbelysning i den här boken, kan verkligen detsamma sägas om hustruskapet.

Alva, den ytterligt begåvade, började den egna karriären först vid 47 års ålder! Innan dess hade hon alltid underordnat sig andra, tidigt i livet sina föräldrar, som aktivt försökt hindra henne från att studera, senare maken Gunnar, som alltid ansåg sig själv viktigast och mest genial.

* * *

"Hur gick man tillväga för att styra sitt liv bättre?" undrade hon. Liksom Simone de Beauvoir strävade Alva Myrdal efter det jämlika, intellektuella parförhållandet för att i detta praktiskt få omsätta de ideal hon hade. Enligt dottern tycks båda kvinnorna dominerade av sina män, dock Alva mindre än de Beauvoir.

"Hon (Simone) hade valt att inte gifta sig, att förbli barnlös och att från början acceptera vad Sartre kallade sin polygami, under det att Alva valt äktenskap och familj.

Men eftersom de Beauvoir inriktade sitt liv liksom sina skrifter på Sartre förblev hon paradoxalt nog mer av en dominerad, ibland resignerad hustrugestalt än Alva som under långa tider brutit sig loss från Gunnars dominans och därigenom ifrågasatt sin roll som hustru."

Den norska sociologen Hanne Haavind har gjort oss uppmärksamma på det osynliga äktenskapskontrakt som alla par ingår, nämligen det om mannens relativa överlägsenhet. Även hos ett så medvetet och framsynt par som Alva och Gunnar Myrdal slår detta i ge-

RECENSIONER

nom på ett i boken frapperande sätt.

Båda värnade om Gunnar Myrdals särställning inte bara utanför hemmet utan också i detta. Utan att göra någon total jämförelse säger dottern:

”Det var först på sextioalet som svenskarna förstod vad som länge stått klart inom FN och andra internationella organisationer: att Alva i själva verket var bättre som politiker än

Gunnar — att hon var flitigare och pålitligare, mer diplomatisk, mer inspirerande och en mycket bättre talare. Men då hade hon inte många arbetsår kvar.”

Själv var Alva Myrdal övertygad om att maken var ett geni:

”Precis som i skolan där hon alltid varit näst bäst var hon nummer två inom äktenskapet.”

Moderskapet och hustruskapet kompletteras i boken med en beskrivning av systerskapet. Med sin syster Rut hade hon hela livet ett nära och förtroligt förhållande. Henne kallar Alva i ett brev till dottern Sissela 1965 för ”bästa vännen”.

Att vara syster var mer jämlikt och okomplicerat än att vara dotter, maka eller mor.

Den vackra och innehållsrika

boken, generöst illustrerad ur familjealbum, väcker många intressanta tankar om kvinnans olika identiteter; syster, hustru, moder.

Alva Myrdal var hela sitt liv sysselsatt med att förena dessa roller med en fjärde, den aktade yrkeskvinnans.

AGNETA GUSTAFSSON

Lidande med ömhet

Då Mödrarna på Plaza de Mayo samlas på torsdagarna är de verkliga demonstranterna de försvunna: ungdomar med ljusa eller mörka ögon som ler högt där uppe, säregat levande och stridslystna.

De som bär dessa porträtt utgör endast ett stöd, nuets koncentrerade kraft som håller fram de försvunna för att dra världens uppmärksamhet till dem. Det är som att spänna bågen för att pilen ska fortsätta framåt, i visshet om att det är denna pil som kommer att avgöra striden.

Levnadsberättelser handlar om Hebe de Bonafini, ordförande för Mödrarna vid Plaza de Mayo, om hennes två söner som försvann under militärdiktaturen, om hennes yngsta dotter Maria Alejandra som bor tillsammans med henne i City Bell och om hennes man, föräldrar och vänner.

Boken handlar om en begränsad grupp människor men är ändå betydelsefull.

Att beskriva ett verkligt liv — och dessa är i högsta grad verkliga — är detsamma som att beskriva själva livet men med en extra fördel: i denna bok uppfattas nyanserna, säregenhetens färg och värme, vilket lyckligtvis bevisar att det personliga är revolutionärt (som kvinnorna säger) annars skulle revolutionen göras av robotar.

Levnadsberättelser är full utav universella symboler som i den latinamerikanska verkligheten får en speciell innebörd. Hebe de Bonafini får exempelvis sin första kontakt med döden då hon som barn ser en drunknad.

En drunknad är en kropp som sjunkit i strömmen och genom vilken floden, som är livet, flyter och omvandlar den till tid, energi och tal. Denna bild av döden, som ingenting har att göra med tystnad och stillastående, är mycket vanlig i Latinamerika, där de döda ofta ”säger” och ”gör” mer än de levande.

* * *

”Men det finns dock något som är lika oundvikligt som döden: livet”, sa Charlie Chaplin, han med de stora skorna, och i denna bok talas det mycket om livet.

”Vi kämpade i känslornas land, vi var både drottningar och slavinnor”, säger Hebe de Bonafini och syftar på sitt liv före diktaturen. Denna mening, som gott skulle kunna vara en replik ur en radioteater, beskriver väl tonen i boken: livet sönderdelat i dagliga portioner, den existens med okänt slut som de flesta argentinare varje dag genomlever, hängande i en tråd.

böcker

Levnadsberättelser
av Hebe de Bonafini
Redigering och prolog
av Matilde Sánchez
A.S.A

I boken träffar vi den kvinna som Hebe de Bonafini verkligen är: någon som säger och gör vad hon tycker och tänker och inte vad som anses att hon borde. Det handlar alltså om en uppriktig bok, utan konstgjordhet eller romanknep, som befinner sig närmare den folkliga muntliga produktionen än de böcker som utges för eliten.

I Levnadsberättelser finns mycket humor och en slösande ömhet. Det finns också en stor dos lidande, för — som Quevedo sa — ”Sanningen är bitter/därför måste den ut ur munnen” och denna bok är en mors bekännelse i en tid och på en plats där man måste gå ut på torget för att försvara sitt barn.

* * *

I detta döende och atomtyngda sekelslut står det klart att odjuret måste besegras, vad som är oklart är hur vi ska undvika att det lever kvar inom oss. Denna bok presenterar en möjlighet: den säger nej till dominansen utan att använda dess metoder och den stöder sig inte på slagord utan på den levande känslan.

Vi avslutar denna presentation med att citera Hebe de Bonafini:

”Dom kommer aldrig kunna stoppa oss, inte ens med hundra diktaturer, hundra demokratier eller med en skottsälva. Just därför att jag inte bär vapen, bara en knuten hand där jag försvarar sanningen.

Denna hand är inte till för att slå med, utan för att lyftas med ett rop och öppnas så att alla kan se denna sanning jag bär.”

MARIO ROMERO

SVENSKA KVINNORS VÄNSTERFÖRBUND

SJÖBO

— Vart är vi på väg?

Hej tjejer!

Här kommer hälsningar från en tredjedel! Ja, alltså en tredjedels ordförande, som är jag. Idén om tredelningen, född ur en katastrofsituation, kan vid närmare eftertanke bli lyftet för oss alla i SKV och för alla de tjejer och kvinnor som står och stampar för att bli SKVare...

Visst ser sex ögon mer än två, hör sex öron mer än två, orkar tre par händer mer än ett par, kläcker tre huvuden fler både kloka och tokiga idéer än ett.

Nå, det låter övermaga och är det också. Skall dock mera ses som en spark i både min egen och eran bak, kära SKV-systrar. För när jag säger tre mot en, huru hoppfullt menar jag då inte tretusen eller trettiotusen mot hundra eller tusen...

Ja, flera måste vi bli och flera ska vi bli, och uppkäftigare ska vi bli, och älskvärdare, där det är befogat.

Läste nyss en bit ur Harry Martinssons "Vägen ut": "Kvinnornas eviga sladder och skvaller var pinsamt att höra. Att sitta och höra hur de tjattrade sig upp och ner, glömde vad de nyss sagt och bara rusade på som i ångest, det var ohyggligt. De hade ett annat sätt än männen att uttrycka sina olika avundsjukor, oförmågor och besvikelser.

Men när skvallret någon gång lades åt sidan och något av det oförstörbara i dem porlade upp i skymningarna, då var det i alla fall Livet att höra dem... Inne i dem talade då Människa och Hänsyn mer än hos männen.

Det var vackert.

Aftnarna blev uthärdbara.

Man hade en känsla av att om inte kvinnorna funnits inne i huset så skulle männen ha blivit slagna av rädsla eller gripna av en hjälplös skräck inför sina egna yverborna röster, sitt mannaskorr, sin tjtande, ödsliga Kraft..."

Så stort, så vackert. Så förpliktande ord, om vi vill ta dem till oss.

Minns när jag kommit till Sverige från Österrike och "mötte" Martinsson. Det var han som lärde mej älska

det svenska språket. Hans böcker hjälpte mej att glömma pigvardagen. Eller hembiträdets, som vi hade börjat kallats då på 50-talet.

För att "förtjäna" rätten till uppehålls- och arbetstillstånd skulle jag först arbeta två år i familj. Denna bestämmelse gällde bara utländska ogifta kvinnor.

Man slog två flugor i en smäll: å ena sidan tillgodosågs behovet av hembiträden — ett dåligt betalt arbete med låg status som blivit mindre och mindre attraktivt för svenskorna, å andra sidan avhöll man välutbildade unga kvinnor från att söka sig till Sverige. De bra jobben skulle i första hand gå till svenskorna.

Hur orättvist det än var med den saken, jag behövde i alla fall inte glömma mig.

Enligt säkra källor finns idag minst 200 flyktingar i Sverige, gömda hos svenska familjer. Rädda människor som tvingas konstatera att polisförföljelsen är lika intensiv här som i deras ursprungliga hemland.

Vart är vi på väg? Och vart är Sjöbo på väg med sin aviserade folkomröstning huruvida man ska vara medmänniska eller egoist.

Men nog ger Sjöbo upphov till en stor rannsakan hos varenda svensk. Där i den lilla Skånebyn tvangs allt dolt fram till ytan. Vi som ännu inte tvingats ta ställning är dock lika skyldiga om vi förblir tysta.

I augusti bildades Asylkommittén och en "Fristadsrörelse" är under uppbyggnad. Kurser i ämnet "Hur man gömmer flyktingar" ska hållas och en handbok skrivs för närvarande av en före detta chilensk flykting. Där bör vi SKVare vara med. Anmäl dig till kontoret i Stockholm eller Göteborg så förmedlar vi vidare till Fristadsrörelsen.

Minns vad en pensionerad militär, moderat och aktiv flyktinggömmare sa: det är inte olagligt att gömma flyktingar, vi hjälper bara myndigheterna att fatta rätt beslut.

Erni Friholt

Möte med Kubanska kvinnor

Mötet ägde rum den 21 augusti 1987. Deltagare i mötet var Ana Esposito medlem i centralkommitten och Margit Delgado, båda medlemmar i Federacion de Mujeres Cubanas och den kubanska ambassadören.

Samtalet fördes i broderliga ordalag. De intresserade sig för att lära känna vår organisation bättre och det svenska samhället.

Vi kom överens om att skicka material om SKV och olika nummer av Vi människor. Vi fick av dem statistiska uppgifter om den kubanska kvinnans utveckling och hennes deltagande i olika delar av samhällslivet, hennes framsteg och fakta om hennes ställning. Uppgifterna visar att kvinnors deltagande i olika sektorer i samhället har ökat enormt den sista tiden.

Lite fakta om Federacion de Mujeres Cubanas (FMC). FMC skapades i 1960 som resultat av de stora förändringarna med Revolutionens seger i januari 1959.

Organisationens syfte var att höja kvinnornas bildningsnivå och politiska medvetenhet så att de kunde delta i samhällets utveckling. FMC är uppbyggt på kommun-, distrikts-, provins- och nationsnivå. 1986 var över 3 miljoner medlemmar, 80% var kvinnor mellan 14-65 år.

Mödrarna på Plaza de Mayo

Mödrarna på Plaza de Mayo kallas med felaktig term "De Galna Mödrarna" vilket man uppfattar som nedsättande och inte vill upprepa.

SKV sammanträffade med Adelaida de Campopiano, representant för Mödrarna på Plaza de Mayo i Tucuman, som informere-

rade om arbetet i Tucuman och i landet. Filialen i Tucuman är en av de 20 filialer som "Mödrarna" har i Argentina.

Mödrarna marscherar varje torsdag och varannan månad träffas de på olika platser i landet för att informera sig om verksamheten och rösta om förslag. I Tucuman finns det 3000 försvunna (30 000 i hela landet).

På SKV:s fråga vilken sorts stöd "Mödrarna" behöver svarar Adelaida: ekonomiskt och moraliskt stöd. Att ekonomiskt stöd är lika viktigt som moraliskt och politiskt. Adelaida tillägger att "Mödrarna" kämpar inte bara för sina barn utan för rätten att försvara livet.

Mödrarna kräver därför följande:

- *Att återfinna barnen vid liv:* "Vi Mödrar fortsätter att kräva detta eftersom det inte är vi som ska avgöra om våra barn är döda. Det skulle innebära att de dödade en andra gång. Om de är döda kan vi aldrig acceptera det så länge vi inte får veta vem som tog besluten, vem som gav order om kidnappningarna, tortyren och mordet, och så länge de som bär ansvar för dessa brott mot mänskligheten inte får sitt straff.

Våra barn fördes bort vid liv och tusentals av dem sågs levande i militärens koncentrationsläger. Detta framgår i den rapport som lagts fram av CONA-DEP, ett organ som bildats av Alfonsins regering.

Varför vill de att vi mödrar ska ta på oss våra barns död? Därför att regeringen på så sätt fråntar sig det enorma ansvar som vilar på den: att straffa de skyldiga.

Officiellt har man ännu ej gett någon förklaring till de försvunnas öde. Detta är ingen tillfällighet.

Regeringen har bestämt sig för att inte ge någon förklaring — trots löften under valkampanjen — för i det fallet skulle den se sig

tvingad att åtala och straffa tusentals underofficerare vilket man försöker undvika genom överenskommelser med de högst ansvariga."

- *Fängsla folkemördarna:* "Det är folkets krav, den konstitutionella regeringen har dömt och straffat endast fyra av mördarna."

- *Att återlämna barnen:* "Att barnen återlämnas till sina rättmätiga föräldrar. Kidnapparna är bödlar, att skydda dem är ett oerhört brott."

- *Nej till gravöppningar:* "Vi accepterar inte att man överlämnar lik, för att på så sätt avsluta problemet med de försvunna eller, vilket är än skamligare: att borga för de lögnen som står i dödsattesterna om att de "dog under en strid med säkerhetsstyrkorna", när det i verkligheten rörde sig om rena avrättningar av försvarslösa fångar."

- *Nej till postuma hyllningar:* "Vi tar avstånd från minnestenar och monument för det innebär att man på så sätt begraver de döda och med den ovisshet som råder runt våra barns öden vore det oacceptabelt."

- *Nej till ekonomisk gottgörelse:* "Våra barns liv har inget pris. Att acceptera ekonomisk gottgörelse — vilket regeringen vill — vore att betrakta våra barn som döda."

- *Frigivning av de politiska fångarna:* "En regering som kallar sig demokratisk kan inte i sina fängelser ha fångar av politiska skäl."

Man överlämnade till oss ett uttalande som bifogas. Dessutom presenterade Adelaida ett projekt grundat på behovet att ha en egen lokal som fungerar som kontor, mötesplats och som i framtiden kan ge medicinsk hjälp och även undervisning åt barnen till de försvunna.

Första etappen av det totala projektet kostar 24 535 dollars.

SKV överlämnade 1000 kronor som bidrag till Adelaidas kampanjresa.

"Mödrarnas" uttalande

"Idag behöver Mödrarna på Plaza de Mayo världens stöd mer än någonsin. En konstitutionell regering har beviljat amnesti åt samtliga militärer och civila som har deltagit i repressionen. Det rör sig om ytterst allvarliga brott som begåtts mot försvarslösa människor, barn och gravida kvinnor, ungdomar och äldre."

Detta är brott mot mänskligheten som inte kan få preskriberas och man inte bör få amnesti för.

Herr Alfonsin har med sin människorättspolitik skapat ett allvarligt prejudikat och har kränkt uttalande internationella avtal, vilket Mödrarna på Plaza de Mayo och det argentinska Folket ska göra honom ansvarig för."

Telegram att skicka:

"Vi kräver att lagen om orderydnad förklaras författningsvidrig. Nej till straffrihet!"

"Solicitamos que se declare anti constitucional Ley de "obediencia debida", no a la Impunidad."

Adress:

Poder Judicial,
Suprema Corte,
Buenos Aires,
Argentina

SKV-Innerstan

Chile

SKV-avdelningarna i Göteborg, Lund, Olofström, Karlstad och Fyrklövern, Stockholm skall hjälpa fem fängslade kvinnor i Quillota, Chile med ekonomiskt och moraliskt stöd.

Internbulletin

Arbetsutskottet har beslutat att Internbulletin skall utgivas med 4 nr per år, att lokalavdelningarna i Stockholm, Karlstad, Göteborg och Lund-Malmö skall göra var sitt nr, således Karlstad nov 1987, Stockholm jan-febr 1988, Lund-Malmö april 1988, Göteborg aug-sept 1988.

Att Internbulletin skall ha samma omfång som tidigare (högst 6-8 A4 blad) men att respektive lokalavdelning har rätt att utfor-

ma Bulletinen efter egna önskemål.

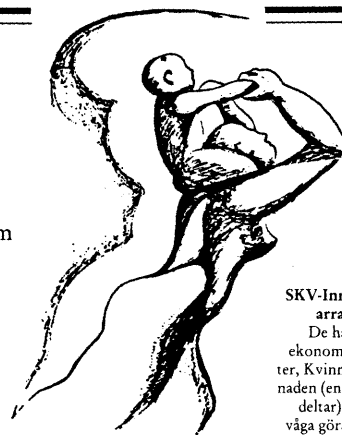
Vi uppmanar medlemmarna till att inkomma med bidrag till Bulletinen.

Skriv till Karlstad:
Aase Bang,
Herrgårdsg 12
652 24 Karlstad

Stockholm:
SKV,
Barnängsg 23
116 41 Stockholm

Göteborg:
Erni Friholt,
Wijkanderplatsen 1
412 58 Göteborg

Malmö-Lund:
Susanne Björkenheim
Friisg 7 A
214 21 Malmö

SKV-Innerstan, Stockholm, arrangerar temamöten. De handlar om: Kvinnors ekonomi, Kvinnors rättigheter, Kvinnorna på arbetsmarknaden (en JAMO-representant deltar), Kvinnors språk (att våga göra sej hörd) och Kvinnors rädsla.

Fredsseminarium

Rapport från Skinn-
skatteberg
10-11 oktober 1987

För andra gången regnade det pengar över oss från Fredslotteriet. Vi tackade, tog emot och kunde organisera det andra seminariet på fredstemat, även denna gång med flera föredragande utländska gäster.

De kom från Sovjetunionen och de nordiska länderna, inklusive Färöarna. Bland deltagarna dessutom en kanadensiska, en chilenska, en turkiska, en isländska, flera norskor och finskor.

Det blev internationellt i bästa mening och lärorikt.

Mycket skrämmande fakta fick vi ta del av. Ömsom kände vi oss som David mot Goliat, ömsom starka och hoppfulla. Människans vilja, tro, övertygelse och kärlek kan förändra allt. Se där ett riktigt seminarium som det bör vara.

Av Görel Bergman Claeson, lärare på Skinnskattebergs Folkhögskola, fick vi veta hur fredssundervisningen bedrivs på skolan och vilka idéer den bygger på.

Marianne Lindström berättade om North Atlantic Network-konferensen på Irland. Dess medlemmar försöker gräva fram fakta om den marina upprustningen i sina respektive länder för att

delge varandra och finna gemensamma motmedel och angreppspunkter.

Båtar läcker radioaktivitet

Haven är formligen nedlusade med atomvapen, ungefär 15 000 finns idag, men antalet ökar drastiskt. 500 atomreaktorer flyter ständigt runt på haven, utöver de 374 som är fast stationerade i kärnkraftverken på land. Sker en olycka med en atomdriven u-båt kommer all radioaktivitet ut i havet (att jämföra med Tjernobylo-lyckan då 3-5% kom ut).

Radioaktivitet läcker också ständigt ut från dessa båtar och förstör bottenmiljön. Irlandska sjön anses mest radioaktivt nedsmittad. Inga som helst förhandlingar pågår om den marina upprustningen.

Den som vågar sticka upp får finna sig i handelsrestriktioner från USA, som Nya Zeeland tex, när man där beslöt att säga nej till utländska kärnvapenbestykade flottbesök.

Agneta Norberg spädde på Mariannes redogörelse med massor av detaljuppgifter speciellt från Nordkalotten. Agneta hade läst tjogtals böcker och tidskrifter och överöste oss med skrämmande fakta. Vi hade sett före detta

majoren Edwardsens film om samma ämne kvällen innan, vilket hjälpte oss hänga med i den svindlande "utveckling" som Agneta målade upp för oss.

8 000 nya kryssningsmissiler är planerade och den norska försvarsmakten säger sig känna tacksamhet för USAs atomvapenbeskydd. Sverige hade i FN tagit initiativet till rapporten "The Naval Arms Race".

Den blev visserligen vag och utslätad, enligt Agneta, men USA vägrade ändå att godta den med hänvisning till att "Havet är fritt", det vill säga: där gör vi som vi vill.

Förbud mot vapen i rymden

Från Havet kastades vi sedan abrupt upp i Rymden. Vår ryska talare Elena Kamentskaya visade sig vara expert på rymdlagstiftning.

Vem tillhör rymden?

Får man placera vapen på månen?

Vem har rätt till vad?

Enligt Elena förelåg ett sovjetiskt förslag att förbjuda alla vapen i rymden. Hon berättade också om det goda rysk-amerikanska samarbetet på det vetenskapliga området. Och hon hade förhoppningar om att ökade handelsförbindelser mellan öst och väst skulle minska det militära hotet.

Ja, där fick vi ännu ett bekymmer på halsen. Vi som kanske trott att månen och stjärnorna var till för att förhöja vår sinnessämning under varma sommarnätter.

Marianna Debes Dahl från Färöarna lockade oss med sin berättelse in i en annan sinnesstämning. Hon tog oss med till den gången på 50-talet när hon var en liten jänta och då den första amerikanska basen byggdes på öarna.

Gårdarna låg där som i en törnrosasönn när de plötsligt väcktes till liv och rörelse och arbetstillfällen, en linbana byggdes uppför berget och på kvällarna var det musik: "Sail along silv'ry moon..."

Så kan ett land också bli intaget. När folk och folketing upptäckte vad som var på gång var det för sent. Kolonialmakten Danmark svarade inte ens på deras protester. När Färöborna så småningom träffade andra öbor vid internationella fredsträffar

och seminarier kunde de höra exakt samma historia berättas av dem, folk från Diego Garcia i Indiska Oceanen, från Belau i Stilla Havet.

De kände igen allt. Och ur igenkännandet växte en styrka, ett mod. Vi är inte ensamma. Mot många av världens öar pågår samma komplotter, men där bedrivs också samma kamp, samma motstånd. Den kommer att vända utvecklingen.

Från Finland kom Kari Peltola med tankar om det väpnade försvaret och den obehägnade tryggheten. I beskrivningen av det finska militära tänkandet var det denna gången vi som kände igen allt, precis allt. Tänker männe militären lika över hela världen?

I Finland diskuterar man aldrig det militära försvarets målsättningar och metoder (inte heller i Sverige, min anmärkning). Kari menar att fredsrörelserna borde vara mycket oroade över att avslutningen till och finansieringen av en sådan våldsorganisation som armén av de flesta människor godtas som en gammal sed, som att höra till ett samfund.

Kari önskar sig en djupgående diskussion kring alternativ säkerhetspolitik, kring en alternativ trygghet som föds när fiendebilden skrotas och samarbetet byggs.

Mormor och farmor i kampen

Jenny Mosland, en av mor/farmödrarna som befinner sig utanför stortinget i Oslo varje onsdag klockan 11 (dvs när hon inte är ute i världen för att tala om deras sak, min anmärkning), berättade medryckande om deras aktioner, om varför och hur, och vad man hittills uppnått.

Hon delade frikostigt med sig av sina erfarenheter och av nyhetsbladen gruppen sammanställer, trycker och delar ut till riksdagsfolk och andra förbipasserande. Jennys filosofi är att alla kan och bör göra något åt upprustning, krig och annat elände.

— Och säg gärna att det är för barnen och barnbarnen ni gör det. För det är det ju!

Erni Friholt

NY BOKLISTA!
1100 titlar

GRATIS

inom områdena FRED, MILJÖ, KVINNO-
KULTUR, RUSTNINGAR, KÄRNKRAFT,
SOLIDARITET, ALTERNATIV, LÄNDER,
BARN. Dessutom en del utländska böcker
och skönlitteratur med anknytning till det-
ta. Märken, dekal, vykort, T-shirts
m.m.

Haga Bokcafé

TILL DITT STÖD
- MED DITT STÖD!

Box 7282, 402 35 Göteborg
Tel 031 - 13 72 40

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Barnängsg. 23, 116 41 Stockholm
Postgiro 50 50 95-0 Insamlingskonto 5 13 23-4
Tel: 08/40 92 05

SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov, ett samhälle fritt från alla former av förtryck. Förbundets målsättning är att verka för jämlikhet mellan kvinnor

och män och för kvinnornas deltagande på alla områden av det ekonomiska, sociala och politiska livet, samt att verka för ett socialt och ekonomiskt rättvist samhälle där alla har ett meningsfullt arbete.

- Att verka för ett samhälle där alla barn och ungdomar kan känna trygghet och har lika värde, och där de tillförsäkras fysisk och psykisk hälsa och ges samma utbildningsmöjligheter.
- Att verka för fred, allt framtidsarbets grundval – mot krig och imperialism, krigens främsta orsak. Förbundet vill verka för allmän och total nedrustning.
- Att verka för skydd av vår egen och framtida generationers miljö, för ett resursbevarande samhälle som tar hänsyn till människors verkliga behov och sambanden i naturen.
- Att verka för solidaritet mellan folken, för folkens nationella oberoende, för de förtrycktas befrielsekamp, för en värld fri från varje form av ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt förtryck, mot fascism och rasism. Att bekämpa all kommersiell exploatering av såväl vuxna som barn.

* * * * *

SKV har i korthet följande historia. 1914 bildades Föreningen Frysinnade Kvinnor under parollen: Mot krigspsykos, för demokrati och kvinnors likställighet. År 1931 utvidgades förbundet så att ett samarbete blev möjligt mellan alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.

År 1946 anslöts Svenska Kvinnors Vänsterförbund till Kvinnor-

nas Demokratiska Världsförbund, KDV, (Women's International Democratic Federation, WIDF).

KDV har 129 anslutna organisationer i 114 länder med flera hundra miljoner medlemmar. KDV har tillerkänts konsultativ status hos FN:s ekonomiska och sociala råd samt hos UNESCO. Denna status innebär att yttra sig vid sammanträden och att framlägga egna förslag muntligen eller skriftligen.

SKV-avdelningar

Arvika
Brita Tener
Högåsvägen 4
671 00 Arvika

Ambjörby
Ellen Eriksson
Box 414
680 52 Ambjörby
Tel 0563/802 32

Deje-Forshaga
Monica Ranung
Geijersgatan 26 D
667 00 Forshaga
Tel 054/72523

Finspång
Anna-Lisa Göransson
Grytölsvägen 24
612 00 Finspång

Göteborgsdistriktet
Zaida Hagman
Regnvädersgatan 4
417 32 Göteborg
Tel. 031/54 19 94

Bjurslätt
Harriet Engman
Långströmsg. 50 A
417 25 Göteborg
Tel 031/536696

Centrala avd i Göteborg
Evy Andrén
Barytongatan 4
421 38 Göteborg
Tel. 031/47 40 02

Mölndal
Gunhild Johansson
Storgatan 26
431 31 Mölndal
031/277104

Gävle
Inger Johansson
Hamiltongatan 32
802 20 Gävle

Huskvarna
Ingrid Nilsson
Hagstengsgatan 5 A
561 34 Huskvarna
Tel 036/137455

Karlshamn
Sonia Karlsson
Pj 1049
290 72 Asarum
Tel. 0454/291 60

Karlstad
Siv Dahlgren
Mellqvistvägen 1
663 00 Skoghäll
Tel. 054/239 15

Katrineholm
Gunnel Rudin
PL 8454 Byle
643 00 Vingåker

Kramfors
Marie Sölvebring
Svanö 1764
870 40 Lunde

Linköping
Sonia Wahlstein
Havregat. 9B
582 53 Linköping
Tel. 013/13 08 48

Ljungby
Elsmarie Edström
Olofsgatan 26 B
341 00 Ljungby

Luleå
Agnes Wennberg
Vinkelgränd 1
951 41 Luleå
Tel. 0920/195 34

Lund
Astrida Svensson
SKV-Lund
Box 1208
221 05 Lund
Tel. 046/14 94 04

Malmö
Anna Landberg
Bildesgatan 1
211 57 Malmö
Tel. 040/23 40 76

Örebro
Marie Wikner
Åsbyvägen 7
703 75 Örebro

Olofström
Carina Gillberg
Snöbärsvägen 12
293 00 Olofström
Tel. 0454/400 77

Piteå-Munksund
Siri Aldrin
Strandvägen 5
941 00 Piteå
Tel. 0911/372 76

Sala
Margareta Thelander
Lärarstigen 12
733 00 Sala
Tel. 0224/137 76

Skellefteå
Barbro Wiklund
Fabogatan 5
931 56 Skellefteå
Tel. 0910/885 47

Skövde
Karin Sandelin
Mariestadsvägen 75
541 00 Skövde

Stockholms södra förorter
Eva Danielsson
Mariestadsvägen 8
121 50 Johanneshov
tel. 08/49 57 00

Stockholms innerstad och norra förorter
Gerd Thambert
Åsögatan 170:1
116 32 Stockholm
Te. 08/41 46 51

Spånga
Kerstin Juneberg
Cervins väg 17B pl 5.
163 58 Spånga
Tel. 08/760 11 72

Södertälje
Ulla Ringström
Högåsvägen 39
151 31 Södertälje
Tel 0755/64962

Uppsala
Gunilla Öhman
Flogstaväg. 154
752 63 Uppsala
Tel. 018/46 06 84

Förbundsordföranden:
Aase Bang
Herrgårdsgatan 12
652 24 Karlstad
Tel 054/189961

Evy Andrén
Barytongatan 4
421 38 Göteborg
Tel 031/474002

Erni Friholt
Stocken 2127
440 80 Ellös
Tel 0304/51215

Förbundsexpeditionen i Stockholm har jour tisdagar och torsdagar kl. 13.00–15.00

SKV Göteborg har hand om medlemskontakter och ekonomi. SKV:s lokal i Viktoriaskolan är öppen tisdagar kl. 1100-1400 och torsdagar kl. 1600-1800
Linnégatan 21, 413 04 Göteborg, Tel 031/144028

PG 9024-1

Vi Mänskors Stödfond

